

Fyrplatsen på Hallands Väderö Kompilering: John Henrysson

Efter att fem fartyg förlit vid ön under en storm i maj 1882 beslöt Lotsverket, som gick upp i Sjöfartsverket 1956, att uppföra en fyr där. 1884 anlades fyrplatsen. Det 13 meter höga, vitmålade, runda fyrtornet uppfördes i järn direkt på klipporna ute på Bagganäsan, på öns nordvästra del.

Bild 1 Fyren fotograferad från platsen för det rivna ångpannehuset med vy mot söder längs ön västsida. Foto: Urban Emanuelsson.

Till Fyrplatsen hörde två bostadshus, ett brygghus, ett uthus med dass, jordkällare, bod för fyrens redskap samt ett fotogenförråd. Bebyggelsen

placerades enligt gällande mönster kring en öppen gårdsplan och är av samma typ som de på Svenska Högarna. De båda bostadshusen är placerade i vinkel mot varandra. Tomten inhägnades och gångvägar anlades. På gårdsplanen grävdes två brunnar. Bostadshusen och fyrplatsens övriga byggnader uppfördes i trä och tillverkades av snickerifirman Bark och Warburg i Göteborg. 1888 byggdes ett hönshus norr om gårdsgården runt bostäderna. Som kuriosita kan nämnas att hönshuset i sen tid smygupprustades till en enkel sommarbostad av vikarierande fyrpersonal från Torekov. Huset utnyttjades även några år efter fyrens avbemanning. I början av 1970-talet hade "ägaren" fått föreläggande att riva det och det är nu borta.

Fyrpersonalen och deras familjer bodde på ön året om. Fram till 1920-talet fanns en lärarinna, som bekostades av Lotsverket. Hon var inhyst i ett av rummen i boningshusen och undervisade fyrpersonalens och lotsens barn. Fyrpersonalen ansvarade för att tända, underhålla och släcka fyren. Arbetet på fyrplatsen innebar ofta ett mycket tungt arbete. Ångpannan till sirénen eldades med kol, en kamin i fyren med koks och fyrbostäderna värmdes med ved, som förmodligen levererades i meterlånga stockar av skogvaktaren.

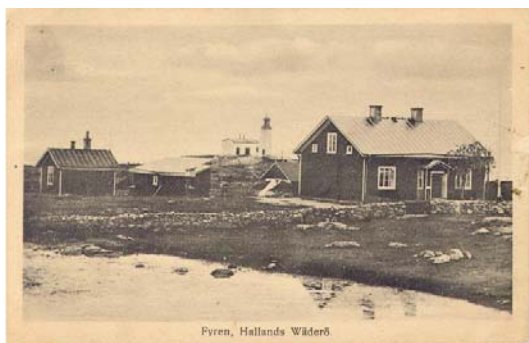

Bild 2. Fyrplatsen vid förra sekelskiftet med tvättstugan till vänster. Lägg märke till hur man samlar regnvatten från taken.

Bild 3. Ett foto från samma plats mer än hundra år senare. I stora huset med lägenheterna Sunnan, Östan m.fl. bodde fyrvaktarfamiljerna. Kupa på taket och farstukvistar har tillkommit och fönster flyttats. Foto: Magnus Andrell.

Under åren har olika förändringar genomförts på fyrplatsen; en båtplats anlades 1894 vid Tjuvelthamn, fyrvaktar- och fyrmästarhuset har under årens lopp tillbyggt och moderniserats och fyrens tekniska utrustning har bytts ut i takt med den tekniska utvecklingen. Hallands Väderö fyr är obemannad sedan 1965. Fyren har därefter styrts från Kullen och Norrköping.

1971 överlät Sjöfartsverket bostadshusen på Statens Naturvårdsverk. Domänverket fick i uppdrag att förvalta bostäderna och upprustade dem 1973 för 80 000 kr. Lokal förvaltare var Bertil Stefansson. Med hans hustru Anna-Lisa som värdinna började man hyra ut lägenheterna per vecka. En bostad kan fortfarande disponeras med förtur av forskare på ön. 1985 avstod Statens Naturvårdsverk från sina försök att köpa ön och göra den till nationalpark. I början av 1990-talet renoverade man byggnaderna genomgripande men sedan minskade bidragen till underhåll. Torekovs församling erbjöds sig att ta över hela anläggningen, vilket skedde omkring millennieskiftet. Församlingen hyr nu ut sex lägenheter i tre hus sedan en enrummare med pentry inretts i bryggghuset (tvättstugan). Totalt finns 28 bäddar. Se vidare under fliken [Bo på ön](#).

Bild 4. I nuvarande Västan bodde som regel fyrmästarfamiljen.

Bild 5. Interiör från Sunnan.

Bild 6. Pentryt i bryggghuset (tvättstugan), som är det senaste tillskottet bland lägenheterna.

Tekniska uppgifter om fyren (Svenska Fyrsällskapets Fyrhandbok)

Position Latitud N 56 27. Longitud O 12 33.

Fyrhuset av järn byggdes av Ludviksbergs Mekaniska Verkstad.

Tornets färg & form: Vitt runt avsmalnande torn intill vit byggnad.

Tornets höjd: 13 m.

Lyshöjd över havet: 20,6 m.

Lysvidd: 16,5 nm.

Lysapparaten levererades av Firma Babier i Paris.

Original optik: 3:e ordn.(1000 mm) dioptrisk trumlinns 4 fack á 72° med katadioptrisk krona (11 ringar) och krans (4 ringar) samt katadioptrisk spegellins 1 fack á 72° (9 prismor),

4 planlinser med röda glas roterade på 8 metallhjul runt huvudlinsen, urverk med lod, trevekgig fotogenlampa med oföränderlig bränsleyta.

Fotogenlampan byttes mot luxljus år 1909.

Fyren elektrifierades 1950 med en lokal generator som byttes mot landkabel 1965.

Nuvarande optik: 4:e ordn. (500 mm) dioptrisk lins 315° + öppen 45°.

Fyrapparat: 1000W 120V lampa (reserv 2x40W 10,3V), klipp, fotocell.

Övrig utrustning: Sjökabel, batterier.

Ägare: Sjöfartsverket äger fyr och maskinhus.

Bild 7. Linsen i fyrtornet

Mistsignalering - tre system

Mellan 1887 och 1915 ljudsignalerade man med en ångdriven sirén. En anläggning med ångpanna fanns i ett maskinhus ca 50 m väster fyren. År 1888 exploderade ångpannan eftersom man hade använt havsvatten till kylning då brunnen sinat. Man anlade då mellan fyren och ångpannehuset en 300 m² stor bassäng för att samla regnvatten. Den användes ända fram på 1950-talet, men på den senare tiden till sköljning av tvätt när brunnarna vid fyrbostäderna sinade fram på sommaren. Reservoiren var täckt med ett vågformat cementtak som samlade upp regnvatten och hindrade avdunstning.

Mellan 1915 och 1950 användes knallskott som mistsignal. Ett skott avlossades var femte minut från en hävarm, som kunde laddas med två patroner genom en lucka i tornväggen.

En tryckluftsdreven tyfon installerades 1950. Den används inte längre.

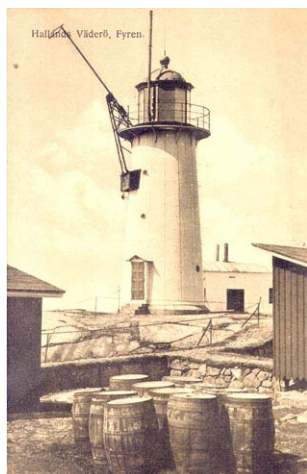

Bild 8. Vykort. Ångpannehuset finns fortfarande kvar på Bagganäsan men sirénen är utbytt mot knallskott. Lägga märke till vippanordning och lucka för laddning.

Bild 9. Nyare vykort. Fyren har fått ett till byggt maskinhus med vaktrum och tyfon på tornet.

Bild 10. Foto taget från Bagganäsan 2009. På stenmuren gick stigen till det rivna ångpannehuset. Till höger skymtar sötvattenreservoaren (inhägnad). Två dubbeltyfoner har ersatt den tidigare. Vaktstugan är utan skorsten och har ny fönster. Foto U. Emanuelsson.

Fyrmästare vid Hallands Väderö fyr

1884-1893 Lotsåldermannen i Torekov Peter Gustaf Petersson (1826-94) blev den förste fyrmästaren.

1893-1901 Olov Edvard Eksten (1855-1916), som var från Skanör. 1901 förflyttades Eksten till Falsterborev.

1901-1915 John Patrik Romare (1860-1936), född på ön som son till lotsen Obertelius Benediktus Romare, och fyrvaktare där, blev t.f. fyrmästare och från 1905 ordinarie efter att ha varit fyrbiträde sedan 1887 och då skött ångmistluren. Romare fick 1915 fyrmästartjänst i Helsingborg.

1915-1931 Johan Karl William Knutsén (1866-) född i Strömstad led av magsår och därför hade man en ko vid Fyrplatsen tills man från 1926 kunde köpa mjölk hos skogvaktare Nils Stefansson.

1931-1944 John Percival Sjölin (1881-1970) var fyrbiträde från 1907. Då hade han varit lots i Torekov tillsammans med sin far och tjänstgjort ett par år på fyrskeppet Malmö Redd. Resten av Sjölin's tjänstgöring inom lotsverket var förlagd till ön. Hans betydligt yngre broder Edvin Nilsson blev också fyrvaktare på ön men fick söka befordran på annat håll. Deras far var lotsen Carl Nilsson, son till den tredje skogvaktaren på ön, Jöns Peter Nilsson. Sjölin var amatörarkeolog och riksantikvariens ombud på ön. Han gjorde åtskilliga fornyfynd och iakttagelser av intresse för vetenskapen. Han var Väderöjaktklubbens jaktvårdare till 1961. Hustrun Emilia hade kaffeservering först vid fyrplatsen och från 1915 till 1955 vid Sandhamn.

1944-1959 Karl Herman Holmström från Smålands östkust efterträdde Sjölin.

1959-1963 Konrad Leander Löfgren från övre Norrlands kustland var fyrmästare. Fyrfolket blev nu ensamt på ön om vintern då skogvaktaren flyttade det år som Löfgren kom.

1963-1965 Ture Sundvall blev den lokale chef som fick avsluta den bemannade epoken

Torekovbon Ivar Holm var fyrvaktare och bodde på Väderön 1953-65 med hustru Bitu och barn, dvs. under tre fyrmästare, Efter fyrens avbemanning förflyttades han till Kullens fyr.

Läs mer: Bjärebygden 1997: Anna-Lisa Stefansson, Människorna vid fyren.